

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

KURU SOĞAN ÜRÜN RAPORU 2024

Araştırma Yayınları
2024

TEPGE Yayın No: 398

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

TARIM REFORMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TRGM/TEPGE

Ürün Raporu
KURU SOĞAN
2024

Hazırlayan

Zehra YEGÜL
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
zehra.yegul@tarimorman.gov.tr

Çalışma kapsamında sunulan görüşler tamamıyla yazarlara aittir ve Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ya da çalışanlarının görüşlerini temsil etmez.

Çalışmada yer alan veri ve istatistikler yayınlayıcı kurumların kaynaklarından alınmış ve araştırma amaçlı olarak kullanılmıştır. Veriler çalışmanın hazırlandığı dönemde yayınlanmış olan en güncel verilerdir ve dönemsel olarak yayınlayıcı kurumun güncellemelerinden dolayı farklılık gösterebilir.

TEPGE YAYIN NO: 398

ISBN: 978-625-97549-2-5

© TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

Kasım/2024

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir. (<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

1.GİRİŞ.....	1
2. DÜNYADA DURUM.....	1
2.1. Kuru Soğan Ekilen Alan.....	1
2.2. Kuru Soğan Üretimi.....	2
2.3. Kuru Soğan Verimi.....	3
2.4. Ticaret.....	3
2.4.1. İhracat.....	3
2.4.2. İthalat.....	4
2.5. Fiyatlar.....	5
3. TÜRKİYE’DE DURUM.....	5
3.1. Kuru Soğan Ekim Alanı.....	5
3.2. Kuru Soğan Üretimi.....	6
3.3. Kuru Soğan Verimi.....	7
3.4. Dış Ticaret.....	7
3.4.1. İhracat.....	7
3.4.2. İthalat.....	8
3.5. Fiyatlar.....	9
3.6. Türkiye’de Kuru Soğan Destekleri.....	10
4. GENEL DEĞERLENDİRME.....	10
EK TABLOLAR.....	11
KAYNAKLAR.....	15

Tablo Dizini

Tablo 1. Dünya kuru soğan ekim alanları	1
Tablo 2. Dünya kuru soğan üretimi	2
Tablo 3. Yıllara göre dünya kuru soğan verimi.....	3
Tablo 4. Ülkelere göre dünya soğan ihracatı	3
Tablo 5. Ülkelere göre dünya soğan ithalatı	4
Tablo 6. Kuru soğan üretici fiyatları	5
Tablo 7. Türkiye’de illere göre kuru soğan ekim alanı	5
Tablo 8. Türkiye’de illere göre kuru soğan üretim miktarı	6
Tablo 9. Türkiye kuru soğan üretim miktarı yüksek olan bazı illerin verimi	7
Tablo 10. Türkiye’nin üretim sezonuna göre toplam kuru soğan ihracatı	8
Tablo 11. Türkiye’nin üretim sezonuna göre toplam kuru soğan ithalatı	8
Tablo 12. Türkiye kuru soğan destek tablosu.....	10
Ek Tablo 1. Ülkelere göre kuru soğan ekim alanları.....	11
Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya kuru soğan üretimi	11
Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya kuru soğan verimi	12
Ek Tablo 4. Ülkelere göre dünya soğan ihracatı	12
Ek Tablo 5. Ülkelere göre dünya soğan ithalatı	13
Ek Tablo 6. Dünya ülkelere göre kuru soğan üretici fiyatları.....	13
Ek Tablo 7. Türkiye’de illere göre kuru soğan ekim alanı.....	14
Ek Tablo 8. Türkiye’de illerin kuru soğan üretim miktarları	14

Grafik Dizini

Grafik 1. Dünya kuru soğan ekim alanlarında önemli ülkeler	2
Grafik 2. Dünya kuru soğan üretiminde önemli ülkeler	3
Grafik 3. Ülkelere göre soğan ihracatı dağılımı	4
Grafik 4. Ülkelere göre soğan ithalatı dağılımı	4
Grafik 5. İllere göre kuru soğan ekim alanları	6
Grafik 6. Türkiye'nin kuru soğan ihracatında önemli ülkeler	8
Grafik 7. Türkiye'nin kuru soğan ithalatında önemli ülkeler	9
Grafik 8. Yıllar itibarıyla kuru soğan üretici ve tüketici fiyatları.....	9

Harita Dizini

Harita 1. İllere göre kuru soğan üretimi.....	7
---	---

1. GİRİŞ

Milattan önce 2000 yıllarında yaşayan Hititler soğan, sarımsak gibi bitkileri yetiştirmiş ve sarımsağa Sum-sar, soğana ise Sum-sikil-sar adını vermişlerdir.

Soğan dünyada gelir düzeyine bağlı olmaksızın zengin-yoksul bütün ailelerin mutfağına giren nadir sebzelerden biridir. İnsan beslenmesi açısından önemli birçok vitamin ve mineral maddesi içermesinin yanında insanlık tarihinin başlangıcından bu yana kullanımı bilinen tıbbi bitki niteliğindedir (Yılmaz vd., 2006). Kuru soğan üretimi ve tüketimi yeşil soğana oranla daha fazladır. Tüm dünyada gelir düzeylerine bakılmadan bütün insanların her gün tükettiği kuru soğan, gerek yemeklerde pişmiş olarak gerekse salatalarda çiğ olarak

büyük miktarlarda tüketilmektedir. İnsanlık tarihinin başlangıcından beri tüketilen kuru soğanın bilinen anayurdu ülkemizin de içinde yer aldığı Küçük Asya Bölgesi'dir.

Türkiye kuru soğanın çok uzun yıllardan beri üretildiği ülkelerden biridir ve Anadolu toprakları soğanlı birçok bitkinin ana vatanıdır. Binlerce yıldan beri yetiştirilen soğanın ilk yetişme alanı bazı yazarlar tarafından; Afganistan, Pakistan, Tacikistan, İran'ın kuzey kesimleri olarak düşünülürken; bazı yazarlar tarafından ise ikincil merkezli ana vatanı; Yakın Doğu Asya, Akdeniz ülkeleri ve Türkmenistan'ın dağlık kesimlerinin olduğu düşünülmektedir (Gökçe ve Tekeli, 2015).

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Kuru Soğan Ekilen Alan

FAO verilerine göre; 2022 yılı dünya sebze ekim alanı yaklaşık 58,3 milyon ha'dır. Dünya sebze ekim alanında soğan birinci sırada yer alıp, ekilen sebzelerin %10,2'sini kuru soğan oluşturmaktadır.

2022 yılında dünyada yaklaşık 6 milyon ha alanda kuru soğan yetiştirilmektedir (Tablo 1). Dünyada en çok kuru soğan ekim alanına

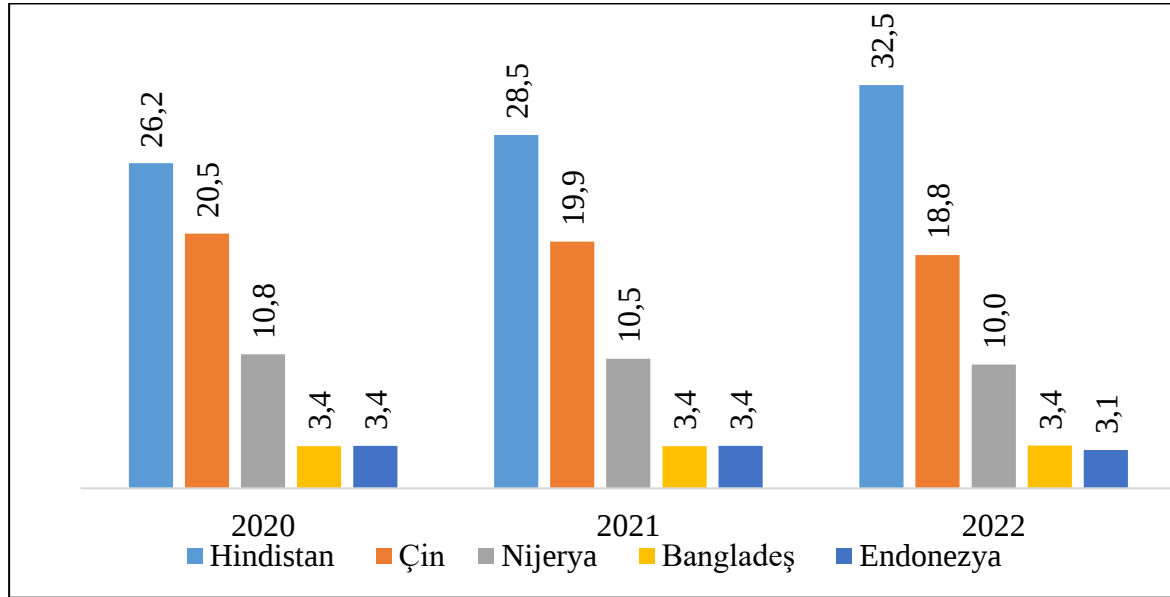
sahip olan ülke 1,9 milyon ha ile Hindistan'dır. Hindistan'ı sırasıyla 1,1 milyon ha ile Çin, 596 bin ha alan ile Nijerya takip etmektedir. Grafik 1'e göre 2022 yılında ilk beş ülke dünya ekim alanlarının %67,8'ini oluşturmaktadır. Dünya ekim alanlarında 2022 yılında bir önceki yıla göre %4,7 artış olmuştur.

Tablo 1. Dünya kuru soğan ekim alanları (bin ha)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	1.285	1.220	1.431	1.624	1.941
Çin	1.097	1.109	1.122	1.134	1.122
Nijerya	550	568	590	596	596
Bangladeş	179	172	185	194	205
Endonezya	157	159	187	195	185
Diğer	1.870	1.918	1.945	1.956	1.918
Dünya	5.137	5.147	5.460	5.698	5.967

Kaynak: FAO, 2024 (Erişim Tarihi: 14.08.2024)

Grafik 1. Dünya kuru soğan ekim alanlarında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Tablo 1

2.2. Kuru Soğan Üretimi

Dünya sebze üretiminde domatesten sonra ikinci sırada soğan gelmektedir. Dünyada 2022 yılında yaklaşık 1,2 milyar ton sebze üretiminin %9,4'ünü kuru soğan oluşturmuştur.

Dünya kuru soğan üretiminin ülke bazlı verilerine bakıldığında, artan nüfus miktarı ve gelişen tarımsal teknoloji ile beraber genel olarak ülkelerde artış olduğu görülmektedir.

FAO verilerine göre, dünya kuru soğan üretimi 2022 yılında toplam 110,6 milyon ton olup, ortalama verim 18,5 ton/ha'dır.

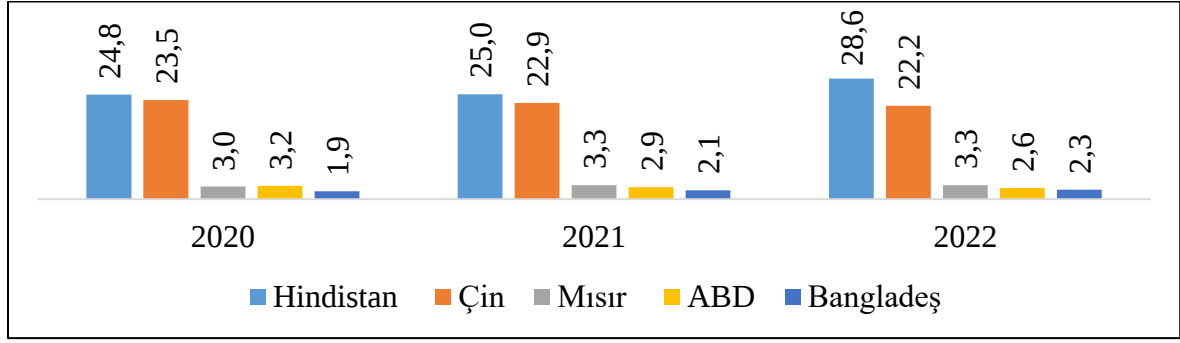
Dünya kuru soğan üretiminde 2022 yılı itibarıyla 31,7 milyon tonluk üretim ile Hindistan ilk sırada yer alırken, 24,5 milyon ton ile Çin ikinci, 3,7 milyon ton ile Mısır üçüncü sırada yer almaktadır. Son beş yılı bakıldığında dünya kuru soğan üretiminde söz sahibi olan ülkelerin Hindistan ve Çin olduğu görülmektedir. Dünyada lider konumda olan Hindistan ve Çin, 2022 yılında dünya toplam kuru soğan üretiminin %50,8'ini karşılamıştır. Türkiye dünya üretiminin %2,1'ini karşılayarak 6. sırada yer almaktadır. Dünya kuru soğan üretiminde artış devam etmektedir.

Tablo 2. Dünya kuru soğan üretimi (bin ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	23.262	22.819	26.091	26.641	31.687
Çin	24.100	24.443	24.751	24.431	24.542
Mısır	3.067	3.077	3.199	3.575	3.664
ABD	3.284	3.170	3.354	3.080	2.919
Bangladeş	1.738	1.803	1.954	2.269	2.517
Diğer	41.958	44.768	45.762	46.752	45.287
Dünya	97.409	100.081	105.111	106.749	110.616

Kaynak: FAO, 2024 (Erişim Tarihi: 15.08.2024)

Grafik 2. Dünya kuru soğan üretiminde önemli ülkeler (%)

Kaynak: Tablo 2

2.3. Kuru Soğan Verimi

Dünya kuru soğan veriminde son beş yıla bakıldığında az miktarda azalma görülmektedir. Dünya kuru soğan verimindeki bu azalış üretime yansımamıştır. FAO verilerine göre; dünya ortalama kuru soğan verimi 2022 yılında bir önceki yıla göre %1,1 oranında azalış

göstererek 18,5 ton/ha olmuştur. Verimi en yüksek ülkelerde 67,7 ton/ha ile Kore Cumhuriyeti birinci sırada, 64,3 ton/ha ile Guyana ikinci, 56,7 ton/ha ile ABD üçüncü sıradadır (Ek Tablo 3). Türkiye ise 2022 yılında 40,8 ton/ha ile dünya ortalamasının üzerinde verime sahip olmuştur.

Tablo 3. Yıllara göre dünya kuru soğan verimi (ton/ha)

Yıllar	2018	2019	2020	2021	2022
Dünya Ort.	19,0	19,4	19,3	18,7	18,5

Kaynak: FAO, 2024 (Erişim Tarihi: 17.09.2024)

2.4. Ticaret

2.4.1. İhracat

Dünya soğan ihracatı 2023 yılında toplam 9,7 milyon ton olarak gerçekleşmiş olup bir önceki yıla göre %1,6 azalma olmuştur. Dünya soğan ihracatında 2023 yılında 2,5 milyon ton ile 1. sırada Hindistan yer almaktadır. Hindistan'ı 1,5 milyon ton ile Hollanda ve 1,2 milyon ton ile Çin takip etmektedir. 2023 yılında Hindistan'ın dünya ihracatındaki payı %26,2, Hollanda'nın

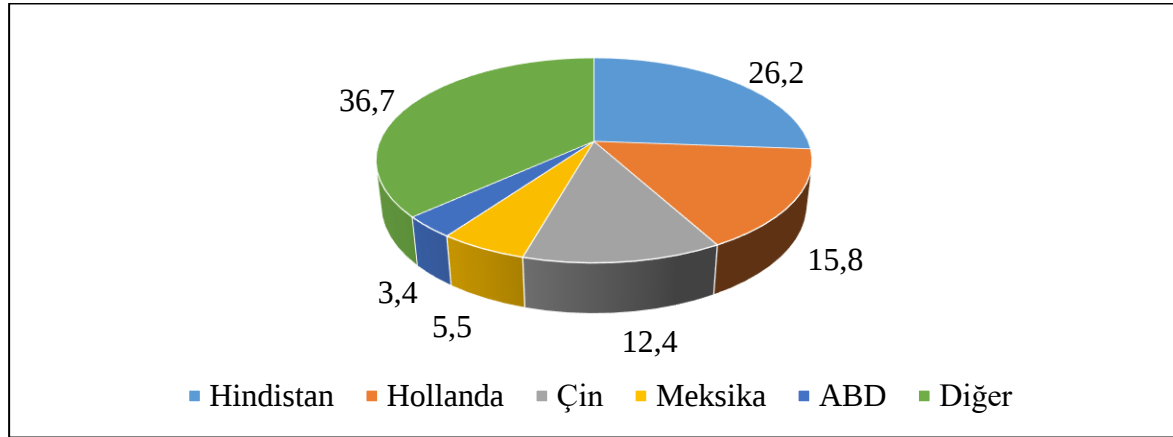
%15,8 ve Çin'in ise %12,4'tür (Grafik 3). Dünya kuru soğan ihracat miktarları incelendiğinde, üretimde öne çıkan Çin ve Hindistan'ın ihracat miktarlarının düşük olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin ülkelerin üretimlerinin büyük bölümünün iç tüketimde kullanımından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4. Ülkelere göre dünya soğan ihracatı (bin ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Hindistan	1.461	1.449	1.435	2.125	2.529
Hollanda	1.594	1.770	1.704	1.731	1.527
Çin	983	881	665	835	1.193
Meksika	643	782	472	464	534
ABD	396	366	347	308	331
Diğer	4.457	4.753	4.225	4.343	3.539
Dünya	9.534	10.001	8.848	9.806	9.653

Kaynak: Trade Map, 2024 (Erişim Tarihi: 23.09.2024), GTİP: 070310

Grafik 3. Ülkelere göre soğan ihracatı dağılımı (2023, %)

Kaynak: Tablo 4

2.4.2. İthalat

Dünya soğan toplam ithalat miktarı 2023 yılında yaklaşık 9,4 milyon tondur. Ülkelere göre dünya soğan ithalatına bakıldığında 889 bin ton ile Bangladeş önceki yıla göre ithalatını yaklaşık %24,9 artırarak %9,4'lük

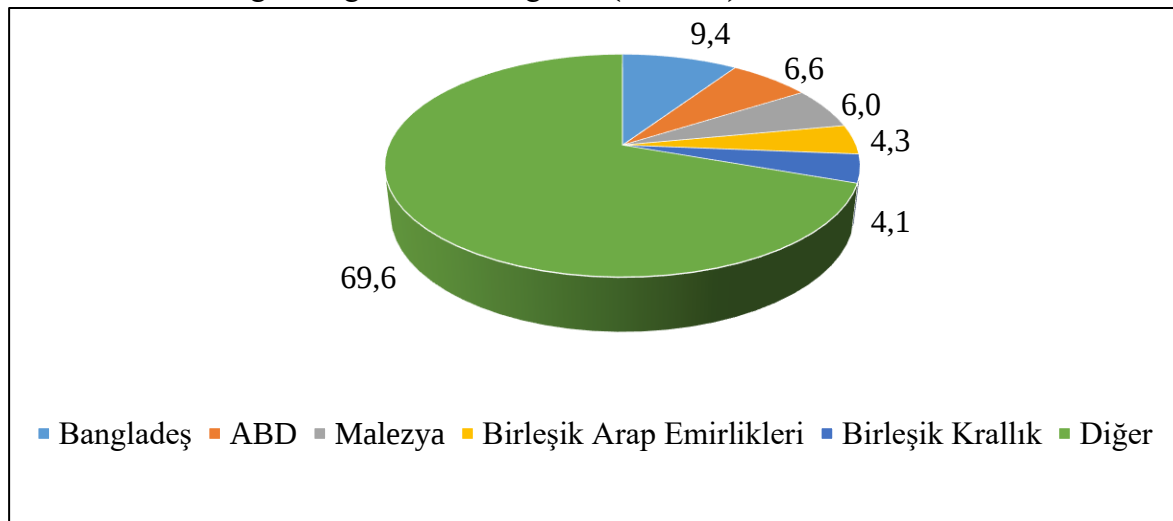
pay ile birinci sıradadır. Dünya soğan ithalatı içinde ABD 626 bin ton ve %6,6'lık payı ile ikinci, Malezya 566 bin ton ve %6'lık pay ile üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 5; Grafik 4).

Tablo 5. Ülkelere göre dünya soğan ithalatı (bin ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Bangladeş	254	688	572	712	889
ABD	543	561	667	661	626
Malezya	505	480	485	525	566
Birleşik Arap Emirlikleri	368	390	364	424	408
Birleşik Krallık	457	298	231	369	385
Diğer	6.672	6.542	6.259	6.770	6.554
Dünya	8.799	8.959	8.578	9.461	9.428

Kaynak: Trade Map, 2024 (Erişim Tarihi: 23.09.2024), GTIP: 070310

Grafik 4. Ülkelere göre soğan ithalatı dağılımı (2023, %)

Kaynak: Tablo 5

2.5. Fiyatlar

FAO verilerine göre 2022 yılında; en yüksek üretici fiyatı 2.401 \$/ton ile Antigua ve Barbuda birinci, 1.868 \$/ton ile Jamaika ikinci, 1.824 \$/ton ile Endonezya üçüncü sıradadır. Dünya kuru soğan ithalat ve

ihracatında öne çıkan ülkelerin üretici fiyatları incelendiğinde Hollanda 262,8 \$/ton, ABD 731,9 \$/ton, Türkiye ise 195,4 \$/ton'dur (FAO, 2024).

Tablo 6. Kuru soğan üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Antigua ve Barbuda	-	2.289,1	2.480,8	2.664,4	2.401,1
Jamaika	1.418,1	1.639,7	2.022,4	1.962,8	1.868,1
Endonezya	1.522,3	1.395,8	1.829,9	1.671,3	1.823,8
Filipinler	961,6	839,1	1.092,2	1.108,1	1.744,9
İran	277,8	552,3	630,7	675,7	1.714,5

Kaynak: FAO, 2024 (Erişim Tarihi 16.09.2024)

3. TÜRKİYE'DE DURUM

3.1. Türkiye Kuru Soğan Ekim Alanı

Kuru soğan tarımı için çok iyi coğrafi koşullara sahip olan Türkiye'de 2023 yılında 67 ilde kuru soğan ekimi yapılmıştır. Türkiye kuru soğan ekim alanı 2023 yılında toplam 604.871 da'dır. Kuru soğan ekimi yapılan iller incelendiğinde; TÜİK verilerine göre 2023 yılında kuru soğan ekim alanı en geniş il; 152.616 da ile Ankara olup toplam kuru soğan ekim alanının %25,2'sine

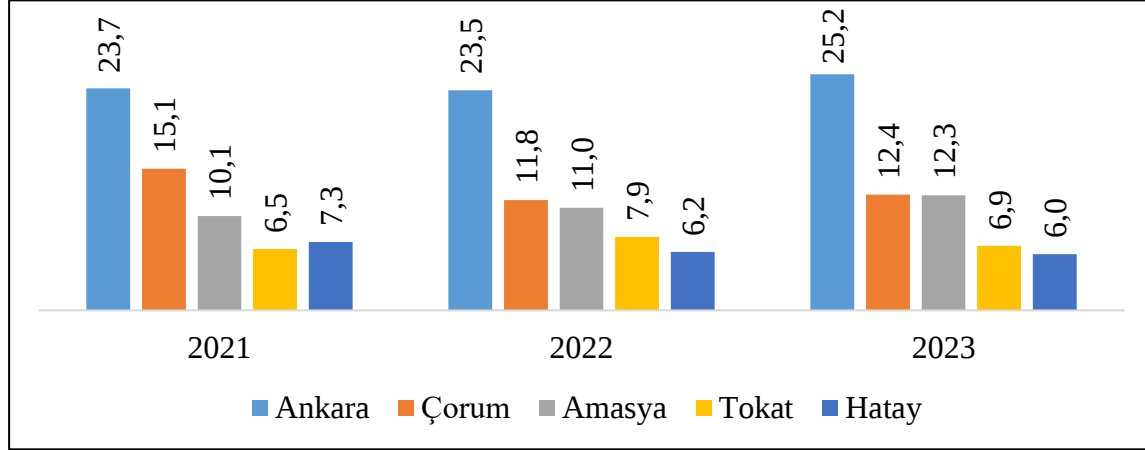
sahiptir. Çorum 74.812 da ekim alanı ve %12,4'lük pay ile ikinci, Amasya ise 74.438 dekar ekim alanı ve %12,3'lük pay ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu illeri sırasıyla Tokat, Hatay, Adana, Eskişehir ve Bursa izlemektedir (Ek Tablo 7). Türkiye 2023 yılı kuru soğan ekim alanlarında bir önceki yıla göre %5 artış olmuştur.

Tablo 7. Türkiye'de illere göre kuru soğan ekim alanı (da)

İller	2019	2020	2021	2022	2023
Ankara	138.493	155.309	165.767	135.623	152.616
Çorum	54.822	77.420	105.739	67.900	74.812
Amasya	75.940	81.534	70.387	63.230	74.438
Tokat	46.625	46.835	45.772	45.277	41.619
Hatay	32.160	61.377	50.973	35.960	36.254
Diğer	265.548	262.435	260.334	228.314	225.132
Türkiye	613.588	684.910	698.972	576.304	604.871

Kaynak: TÜİK, 2024 (Erişim Tarihi: 06.09.2024)

Grafik 5. İllere göre kuru soğan ekim alanları (%)

Kaynak: Tablo 7

3.2. Türkiye Kuru Soğan Üretimi

TÜİK verilerine göre, kuru soğan üretimi 2023 yılında toplam 2,6 milyon ton olmuştur. Türkiye’de 2023 yılında toplam sebze üretimi içinde kuru soğan üretiminin payı %8,2’dir. Kuru soğan üretiminde 2023 yılında bir önceki yıla göre %10,6 artış olmuştur. Ankara yaklaşık 990 bin ton üretim ile ilk sırada yer almaktadır. Türkiye kuru soğan üretiminin %38,1’ini karşılayan Ankara’yı sırasıyla Amasya, Çorum izlemektedir (Tablo 8). Türkiye’deki kuru

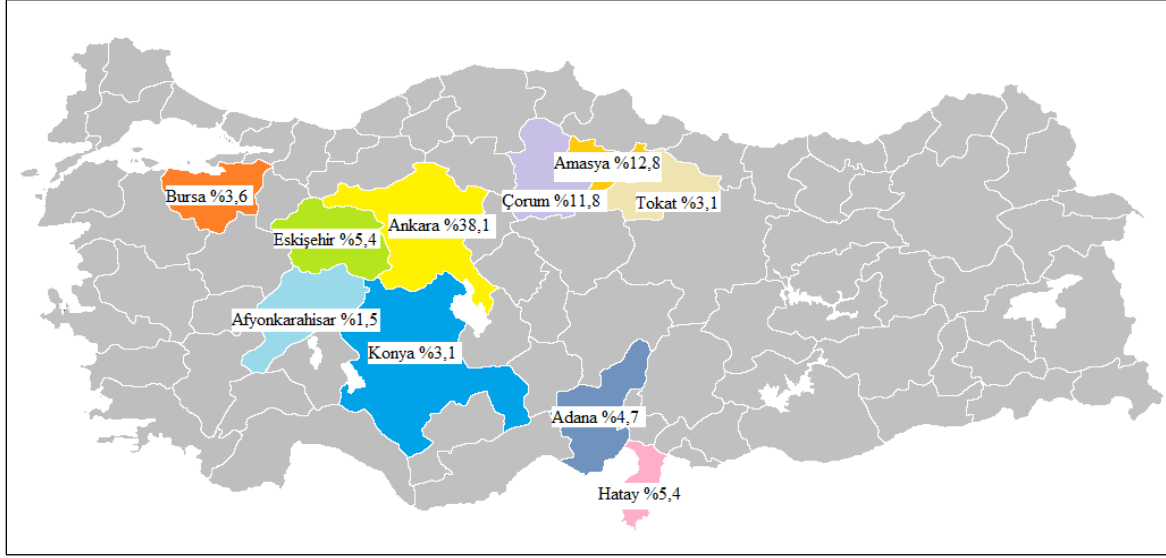
soğan üretiminin yaklaşık %51’ini Ankara ve Amasya karşılamaktadır. TÜİK bitkisel üretim 2. tahminine göre; 2024 yılı üretimi %5,3 artarak 2 milyon 737 bin ton olarak tahmin edilmektedir. Türkiye’de 2022/23 üretim sezonunda kişi başı kuru soğan tüketimi 24,1 kg ve kendine yeterlilik oranı %102,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum Türkiye’nin kuru soğan üretiminde kendine yeterli bir ülke olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2024).

Tablo 8. Türkiye’de illere göre kuru soğan üretim miktarı (ton)

İller	2019	2020	2021	2022	2023
Ankara	669.134	567.788	835.269	733.972	989.758
Amasya	317.106	334.856	286.078	338.840	333.155
Çorum	168.087	251.037	295.503	262.066	306.550
Eskişehir	132.807	135.414	154.384	128.295	139.626
Hatay	106.587	196.804	167.653	153.295	139.213
Adana	155.006	150.312	149.288	118.914	121.880
Bursa	97.972	86.775	71.414	71.006	92.863
Konya	89.705	110.203	118.946	83.642	81.447
Tokat	117.491	107.901	84.553	94.088	80.098
Afyonkarahisar	34.439	30.010	30.835	35.750	38.453
Diğer	311.666	308.900	306.077	330.132	276.957
Türkiye	2.200.000	2.280.000	2.500.000	2.350.000	2.600.000

Kaynak: TÜİK, 2024 (Erişim Tarihi: 06.09.2024)

Harita 1. İllere göre kuru soğan üretimi (2023, %)

Kaynak: Tablo 8

3.3. Türkiye Kuru Soğan Verimi

Dünyada kuru soğan ekim alanı sıralamasında 12. sırada yer alan Türkiye'nin üretim miktarında 6. sırada yer alması, dekara verimin yüksekliği ile açıklanabilir. Türkiye'de kuru soğan verimi 2023 yılında 4,3 ton/da'dır. Üretim miktarı

yüksek olan illerin verimine bakıldığında; Ankara 6,5 ton/da ile birinci sırada yer alırken Amasya 4,5 ton/da ve Eskişehir 4,6 ton/da ile takip etmektedir. Bu üç ilin verimi Türkiye ortalamasından yüksektir.

Tablo 9. Türkiye kuru soğan üretim miktarı yüksek olan bazı illerin verimi (2023)

İller	Üretim (ton)	Ekim Alanı (da)	Verim (ton/da)*
Ankara	989.758	152.616	6,5
Amasya	333.155	74.438	4,5
Çorum	306.550	74.812	4,1
Eskişehir	139.626	30.520	4,6
Hatay	139.213	36.254	3,8
Türkiye	2.600.000	604.871	4,3

Kaynak: TÜİK, 2024 * Üretim /Ekim Alanı

3.4. Dış Ticaret

3.4.1. İhracat

Türkiye 2022/23 üretim sezonunda toplam 90,6 bin ton kuru soğan ihracatı yapmıştır. Bir önceki üretim sezonuna göre %72,8 azalma olmuştur. 2022/23 pazarlama yılında ihracatın düşmesinin nedeni olarak; 24/11/2022'de "Bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ" kapsamında gıda

arz güvenliği ve fiyat istikrarının sağlanması amacıyla tedbir alınması ile kuru soğan ihracatına kısıtlama getirilmesi söylenebilir. İhracat değerleri yıllara bağlı olarak artan ve azalan oranlarda dalgalı seyir izlemektedir. Bu durum iç tüketimdeki taleple ilgilidir.

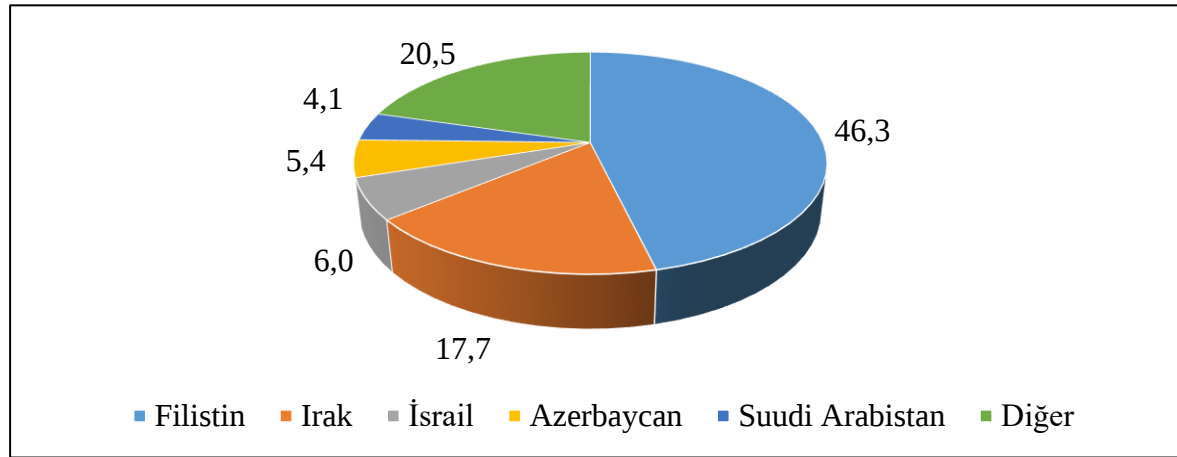
Tablo 10. Türkiye'nin üretim sezonuna göre toplam soğan ihracatı (ton)

Üretim Sezonu	2018/19	2019/20	2020/21	2021/ 22	2022/ 23
Miktar	78.087	244.008	289.498	333.330	90.634

Kaynak: TÜİK Denge Tablosu, 2024

Türkiye'nin 2023/24 pazarlama yılında toplam kuru soğan ihracatı yaklaşık 143 bin tondur. İhracat yaptığı ülkeler içinde Filistin 66,1 bin ton ve %46,3'lük pay ile ilk sırada yer almaktadır. Irak'a yapılan kuru soğan ihracatı 25,3 bin ton olup, %17,7 pay ile ikinci sırada yer alırken, İsrail 8,6 bin ton ve %6'luk pay ile üçüncü sırada yer almaktadır (Grafik 6).

Grafik 6. Türkiye'nin kuru soğan ihracatında önemli ülkeler (2023/24, %)

Kaynak: TÜİK, 2024 GTIP:070310190011 ile tüm rejimlerin toplamı alınarak hesaplanmıştır.

Pazarlama yılı: 1 Eylül-31 Ağustos

3.4.2. İthalat

Türkiye kuru soğan ithalatında son beş yıla bakıldığında genel anlamda kayda değer bir ithalat söz konusu olmamıştır. Sadece 2018/19 üretim sezonunda kuru soğan fiyatındaki artışın fazla olması nedeniyle 15 Ocak 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kuru soğanda %49,5 olan gümrük vergisi

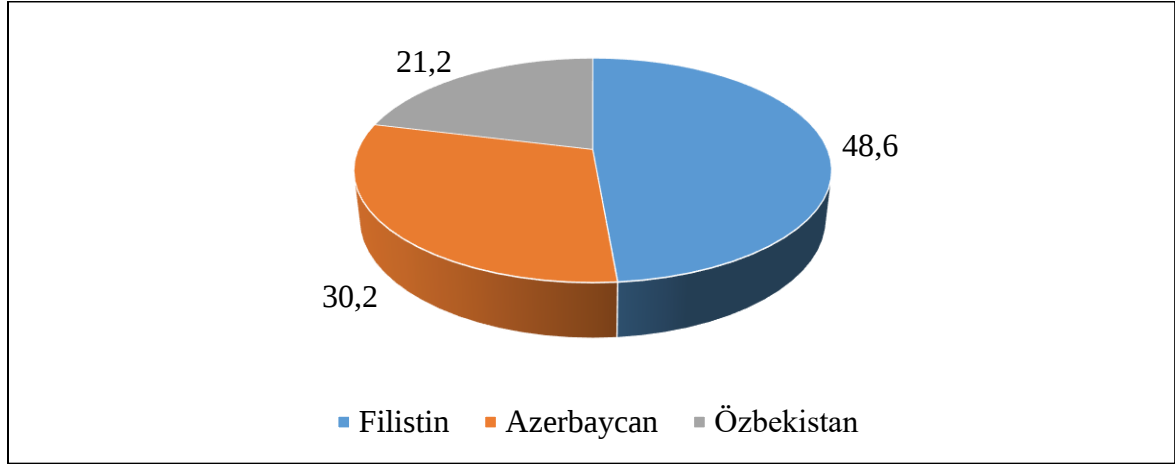
28 Şubat 2019'a kadar sıfırlanarak ithalat kapısı açılmasıyla ithalat ciddi bir artış olmuştur. 2023/24 pazarlama yılında ise 217,4 ton ithalat gerçekleşmiştir. Türkiye bu ithalatın % 48,6'sını Filistin, %30,2'sini Azerbaycan, %21,2'sini ise Özbekistan'dan yapmıştır (Grafik 7).

Tablo 11. Türkiye yıllara göre toplam soğan ithalatı (ton)

Üretim Sezonu	2018/2019	2019/20	2020/21	2021/22	2022/ 23
Toplam	127.967	574	18.048	25.691	27.299

Kaynak: TÜİK, 2024

Grafik 7. Türkiye'nin kuru soğan ithalatında önemli ülkeler (2023/24, %)

Kaynak: TÜİK, 2024 GTIP:070310190011 ile tüm rejimlerin toplamı alınarak hesaplanmıştır.

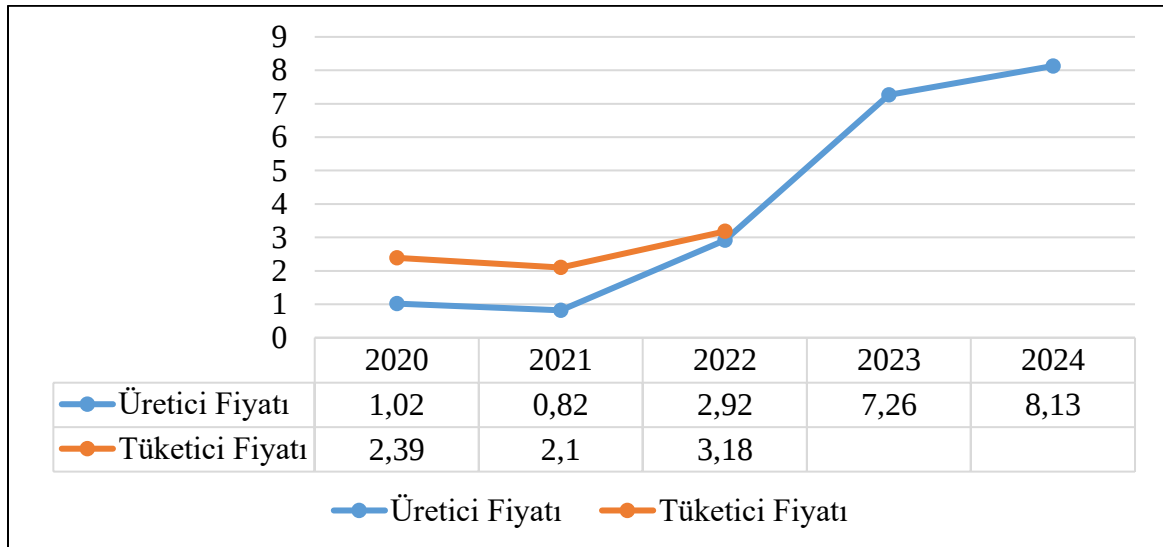
Pazarlama Yılı: 1 Eylül- 31 Ağustos

3.5. Fiyatlar

Türkiye’de tarım ürünleri fiyatları üretici gelirinde dalgalanmaya neden olmaktadır. Tarımsal ürün fiyatlarındaki bu değişkenlik, bir sonraki yılın ekim alanını/üretimini etkilemektedir. Özellikle soğan ve patates Cobweb Teoremini açıklayan, fiyat-arz dalgalanmaları gösteren tarımsal ürünlerdir. Her iki üründe de üretim eğer anormal bir durum olmazsa (hastalık gibi) bir önceki yılın fiyatları dikkate alınarak yapılmakta; birbirini izleyen yıllarda üretim ve fiyat dalgalanmaları görülmektedir. Bu durum,

üretici gelirini doğrudan etkilemekte, üreticiler bazı yıllar yüksek kar elde ederken bazı yıllar zarar etmektedir (Yılmaz ve ark., 2006). TÜİK kuru soğan üretici fiyatı son beş yıla bakıldığında sürekli artış göstermiştir. 2024 yılı dokuz aylık ortalama üretici fiyatı 8,13 TL/kg’dır. 2022 yılının ilk dört aylık kuru soğan tüketici fiyatı 3,18 TL/kg olarak gerçekleşmiştir (Grafik 8). Son beş yılın üretici fiyatlarına bakıldığında 2020 yılına göre 8 kat artış olmuştur.

Grafik 8. Yıllar itibarıyla kuru soğan üretici ve tüketici fiyatları (TL/Kg)

Kaynak: TÜİK, 2024 (Erişim Tarihi: 21.10.2024)

*2022 yılı fiyatları TÜFE’de 4 aylık, 2024 yılı ÜFE’de 9 aylık ortalama verilerdir.

3.6. Türkiye’de Kuru Soğan Destekleri

Türkiye’de kuru soğan üretimine 2024 yılında 103 TL/da mazot desteği ve 35 TL/da gübre desteği verilmiştir. Organik tarım kapsamında üretimi yapılan kuru soğan, 2. kategori ürünler arasında yer almakta olup, 2024 üretim sezonunda belirlenen destek miktarı ürün sertifikası bireysel olanlar için 110 TL/da, ürün sertifikası üretici grubu olanlar için 55 TL/da’dır. Ayrıca asgari 50

dekar ve üzeri tarım arazilerinde, her 50 dekar araziye kadar analiz başına yetkili toprak analiz laboratuvarlarına 50 TL toprak analizi desteği verilmiştir. Kuru soğan üretimi yapan üreticilere verilen tarımsal desteğe bakıldığında 2023 yılında verilen toplam mazot-gübre desteğinin 2024 yılında %29 arttığı görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Türkiye kuru soğan destek tablosu

Yıllar	Verilen Destek (TL/da)			
	Toprak Analizi (TL/analiz)	Gübre	Mazot	Toplam
2020	40	4	17	61
2021	40	8	19	67
2022	50	21	63	134
2023	50	21	86	157
2024	50	35	103	188

Kaynak: TOB, 2024

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Kuru soğan, dünya çapında yetiştirilen ve tüketicilerin gelir düzeyine bağlı olmaksızın yaygın tüketilen bir sebze çeşididir. Dünyada çok tüketilen ve önemli bir besin kaynağı olan soğan (*Allium cepa* L.) aynı zamanda ekonomik önemi son derece yüksek sebzelerden birisidir. Dünya kuru soğan üretiminde ve ekim alanında söz sahibi olan Hindistan ve Çin’in üretim miktarlarına oranla dünya verimi ve yaptıkları ihracat miktarları düşüktür.

Türkiye kuru soğan ekim alanı ve üretim miktarı ile dünya tarımında önemli bir yere sahiptir. Özellikle dünya veriminde ortalamanın üstünde olması ve dünya üretim miktarında altıncı sırada olması kuru soğanı ekonomik boyutta önemli bir sebze kategorisine getirmektedir. Fiyatlar genel ekonomik koşullar altında arz ve talebe bağlı

olarak değişim göstermektedir. Arz miktarı, talep miktarını karşılayıncaya kadar fiyatlar artmaya devam etmektedir.

İthalat ve ihracattaki artış ve azalışları en çok etkileyen faktörleri; ekim alanları, verim ve iklim koşulları, pazarlama ve depolama durumları ile açıklamak mümkündür. Türkiye kuru soğan üretimine elverişli bir coğrafyaya sahip olmasına rağmen bunu dış ticaretine yansıtamamaktadır. Örtü altı yetiştiricilik, artan teknolojik gelişmeler, artan sulama alanları, verimi yüksek tohum kullanımı soğan üretim miktarını ve verimini artırırken, fiyatlardaki dalgalanma, pazarlama, depolama sorunları gibi sebepler ekim alanını da daraltmaktadır. Üretimde verimi yüksek olan ürünlerin tercih edilmesi ülke ekonomimiz için önem taşımaktadır.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Ülkelere göre kuru soğan ekim alanları (ha)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	1.285.000	1.220.000	1.431.000	1.624.000	1.941.000
Çin	1.096.834	1.109.298	1.121.840	1.133.650	1.121.596
Nijerya	549.890	568.225	589.610	595.850	596.146
Bangladeş	178.506	172.456	185.273	194.296	205.405
Endonezya	156.779	159.195	186.900	194.575	184.984
Pakistan	150.199	148.272	148.200	153.786	140.838
Mısır	85.765	85.781	90.084	101.228	105.880
Vietnam	98.870	98.107	98.286	98.421	98.271
Sudan	87.707	88.284	88.480	88.157	88.307
Uganda	83.087	81.059	81.772	81.973	81.601
Myanmar	70.586	71.430	75.686	69.700	67.823
Türkiye	56.506	61.359	68.491	69.897	57.630
ABD	52.690	52.366	53.316	54.957	51.477
Rusya	60.499	58.216	59.908	52.056	51.008
Cezayir	47.282	50.312	50.032	49.722	50.078
İran	40.901	52.667	63.311	51.531	50.000
Meksika	50.168	47.952	48.628	48.042	49.067
Brezilya	47.644	48.134	47.487	49.024	48.895
Nijer	34.798	37.644	37.433	41.292	46.945
Ukrayna	52.500	53.900	55.100	53.800	44.200
Diğer	850.558	882.163	878.851	892.445	886.340
Dünya	5.136.769	5.146.820	5.459.688	5.698.402	5.967.491

Kaynak: FAO (Erişim Tarihi: 14.08.2024)

Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya kuru soğan üretimi (bin ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Hindistan	23.262	22.819	26.091	26.641	31.687
Çin	24.100	24.443	24.751	24.431	24.542
Mısır	3.067	3.077	3.199	3.575	3.664
ABD	3.284	3.170	3.354	3.080	2.919
Bangladeş	1.738	1.803	1.954	2.269	2.517
Türkiye	1.931	2.200	2.280	2.500	2.350
Pakistan	2.120	2.080	2.122	2.306	2.062
Endonezya	1.503	1.580	1.815	2.005	1.982
İran	1.518	1.983	2.366	1.925	1.900
Cezayir	1.400	1.614	1.666	1.711	1.763
Brezilya	1.540	1.561	1.500	1.638	1.656
Rusya	1.642	1.670	1.738	1.543	1.599
Sudan	1.589	1.591	1.593	1.591	1.592
Nijerya	1.417	1.464	1.517	1.534	1.555
Meksika	1.573	1.487	1.500	1.451	1.509
Nijer	1.180	1.313	1.310	1.345	1.497
Hollanda	1.265	1.738	1.701	1.916	1.496
İspanya	1.288	1.459	1.320	1.465	1.236
Özbekistan	1.464	1.242	1.256	1.200	1.214
Japonya	1.155	1.334	1.357	1.096	1.214
Diğer	128.921	134.070	137.319	138.691	137.197
Dünya	97.409	100.081	105.111	106.749	110.616

Kaynak: FAO (Erişim Tarihi: 15.08.2024)

Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya kuru soğan verimi (ton/ha)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Güney Kore	57,6	73,2	79,6	85,4	67,7
Guyana	73,1	58,5	48,0	53,4	64,3
ABD	62,3	60,5	62,9	56,0	56,7
Bostvana	46,3	44,4	42,7	53,3	56,5
Avustralya	54,1	54,5	54,7	51,4	54,5
İspanya	52,8	55,0	52,1	54,7	52,1
Çin	54,2	42,6	46,2	48,7	49,5
Kanada	44,4	46,3	41,9	43,3	49,4
Avusturya	40,1	40,4	45,5	49,2	48,8
Japonya	44,1	51,5	53,2	43,0	48,2
Şili	48,7	48,2	48,1	48,1	48,1
Hollanda	36,7	47,6	47,3	48,5	44,7
İsveç	43,4	42,9	47,7	45,4	43,8
Türkiye	34,2	35,9	33,3	35,8	40,8
Lübnan	42,4	37,0	38,0	38,6	40,5
Suudi Arabistan	26,2	17,7	38,4	39,0	40,4
İrlanda	24,6	35,5	36,7	37,4	40,4
Kuveyt	36,4	41,4	40,7	40,1	40,1
Danimarka	31,7	31,8	31,6	39,6	39,7
Peru	39,9	40,4	40,0	39,5	38,7
Dünya	19,0	19,4	19,3	18,7	18,5

Kaynak: FAO (Erişim Tarihi: 16.08.2024)

Ek Tablo 4. Ülkelere göre dünya soğan ihracatı (ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Hindistan	1.460.547	1.448.718	1.434.908	2.124.582	2.528.577
Hollanda	1.593.686	1.770.159	1.703.906	1.730.875	1.527.405
Çin	982.743	881.358	665.138	835.088	1.192.832
Meksika	643.391	781.639	471.703	463.665	533.662
ABD	396.348	366.362	347.158	307.499	331.409
İspanya	404.588	356.276	-	305.931	286.517
Afganistan	142.381	212.551	156.657	271.874	273.810
Peru	242.149	255.669	296.110	299.249	259.967
Mısır	446.005	352.666	260.361	380.606	242.390
Pakistan	166.264	303.989	455.429	132.476	197.889
Arjantin	168.169	191.412	142.710	142.917	159.790
Polonya	138.743	155.937	142.066	200.831	155.864
Özbekistan	288.398	254.869	204.331	199.646	154.284
Yeni Zelanda	187.299	225.127	242.556	149.226	139.129
Fransa	128.364	138.279	103.924	150.201	128.117
Türkiye	236.634	220.860	273.455	184.312	121.070
Nijerya	95.619	85.720	187.150	82.211	120.931
Kazakistan	103.161	46.641	133.999	178.573	117.312
Güney Afrika	128.641	119.267	124.807	122.382	108.709
Myanmar	19.453	50.460	68.592	54.587	105.863
Diğer	1.561.174	178.879	1.433.363	1.489.302	967.686
Dünya	9.533.757	10.001.039	8.848.323	9.806.033	9.653.213

Kaynak: TRADE MAP, 2024 (Erişim Tarihi: 23.09.2024), GTIP: 070310

Ek Tablo 5. Ülkelere göre dünya soğan ithalatı (ton)

Ülkeler	2019	2020	2021	2022	2023
Bangladeş	254.061	688.259	571.711	712.334	888.457
ABD	543.276	561.273	666.517	660.978	626.318
Malezya	504.692	479.729	484.867	525.055	565.937
BAE	368.169	390.053	363.596	424.435	408.180
Birleşik Krallık	457.193	297.667	230.662	368.640	385.293
Vietnam	53.973	44.712	41.795	86.931	350.912
Pakistan	85.604	165.237	133.996	493.137	333.275
Sri Lanka	246.123	272.079	270.211	278.300	305.926
Hollanda	332.124	225.401	306.771	190.401	275.679
Fildişi Sahili	210.562	246.102	280.552	295.276	268.147
Almanya	294.140	262.859	251.340	226.219	266.387
Japonya	280.639	220.452	235.245	281.249	242.015
Kanada	206.850	210.761	248.420	225.547	226.584
Kazakistan	124.257	160.454	221.410	196.398	199.382
Polonya	214.073	164.528	161.755	240.340	198.738
Senegal	146.941	176.542	155.573	155.327	195.090
Endonezya	111.935	134.885	115.248	178.197	157.206
İspanya	81.834	89.028	110.633	91.195	146.873
Nepal	140.944	57.409	112.446	174.005	134.301
Brezilya	211.523	197.759	116.963	150.524	134.109
Diğer	3.929.756	3.913.944	3.498.369	3.505.963	3.119.273
Dünya	8.798.669	8.959.133	8.578.080	9.460.451	9.428.082

Kaynak: TRADE MAP, 2024 (Erişim Tarihi: 23.09.2024), GTIP: 070310

Ek Tablo 6. Dünya ülkelere göre kuru soğan üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Antiguave Barbuda	-	2.289,1	2.480,8	2.664,4	2.401,1
Jamaika	1.418,1	1.639,7	2.022,4	1.962,8	1.868,1
Endonezya	1.522,3	1.395,8	1.829,9	1.671,3	1.823,8
Filipinler	961,6	839,1	1.092,2	1.108,1	1.744,9
İran	277,8	552,3	630,7	675,7	1.714,5
Ruanda	774,4	637,3	734,1	628,1	1.282,4
Uruguay	542,2	663,7	849,7	310,0	1.080,9
Yeşil Burun Adaları	1.152,4	1.193,6	1.132,9	1.154,8	1.039,0
Moğolistan	691,9	750,9	751,7	822,7	1.019,8
İsviçre	762,9	789,0	810,5	970,6	984,5
Dominik Cumhuriyeti	1.142,1	1.233,3	1.368,6	852,5	981,8
Zambiya	1.032,8	817,1	673,8	790,8	977,1
Umman	520,4	520,4	974,8	974,8	974,8
Mozambik	-	-	872,1	885,4	974,0
Kosta Rika	750,4	1327	926,8	1.271,3	903,7
Butan	-	-	883,1	1.040,9	870,7
Suudi Arabistan	496,0	760,0	928,0	829,3	858,7
Katar	769,2	769,2	1236,3	439,6	851,6
Finlandiya	966,0	916,8	860,1	927,3	842,4
Mauritius	706,2	676,6	641,7	662,6	803,5

Kaynak: FAO, 2024 (Erişim Tarihi: 01.10.2024)

Ek Tablo 7. Türkiye’de illere göre kuru soğan ekim alanı (da)

İller	2019	2020	2021	2022	2023
Ankara	138.493	155.309	165.767	135.623	152.616
Çorum	54.822	77.420	105.739	67.900	74.812
Amasya	75.940	81.534	70.387	63.230	74.438
Tokat	46.625	46.835	45.772	45.277	41.619
Hatay	32.160	61.377	50.973	35.960	36.254
Eskişehir	30.572	33.960	35.260	25.150	30.520
Adana	35.141	35.486	34.858	26.203	29.044
Bursa	26.965	27.212	26.291	21.944	21.385
Konya	25.281	27.168	28.101	19.919	20.574
Gaziantep	8.550	8.485	9.235	9.412	9.680
Yozgat	6.132	6.666	9.198	9.360	8.908
Afyonkarahisar	12.634	7.968	7.922	8.165	8.533
Karaman	8.850	8.338	8.260	8.380	8.350
Osmaniye	5.436	9.400	8.994	5.901	6.857
Balıkesir	9.080	6.325	5.780	6.964	6.500
Denizli	6.039	5.448	5.781	5.853	6.034
Diyarbakır	4.631	6.431	6.343	5.311	5.944
Tekirdağ	6.056	5.644	5.405	5.265	4.726
Kilis	5.000	5.264	5.235	4.807	4.700
Antalya	6.140	5.488	5.485	10.419	4.525
Diğer	69.041	63.152	58.186	55.261	48.852
Türkiye	613.588	684.910	698.972	576.304	604.871

Kaynak: TÜİK, 2024 (Erişim Tarihi: 06.09.2024)

Ek Tablo 8. Türkiye’de illerin kuru soğan üretim miktarları (ton)

İller	2019	2020	2021	2022	2023
Ankara	669.134	567.788	835.269	733.972	989.758
Amasya	317.106	334.856	286.078	338.840	333.155
Çorum	168.087	251.037	295.503	262.066	306.550
Eskişehir	132.807	135.414	154.384	128.295	139.626
Hatay	106.587	196.804	167.653	153.295	139.213
Adana	155.006	150.312	149.288	118.914	121.880
Bursa	97.972	86.775	71.414	71.006	92.863
Konya	89.705	110.203	118.946	83.642	81.447
Tokat	117.491	107.901	84.553	94.088	80.098
Afyonkarahisar	34.439	30.010	30.835	35.750	38.453
Gaziantep	27.888	27.432	28.777	32.727	33.551
Diyarbakır	14.186	20.971	21.725	21.231	23.635
Osmaniye	21.965	35.969	33.053	19.721	21.987
Niğde	23.715	30.400	31.035	30.613	21.783
Yozgat	25.099	23.787	28.262	29.227	21.225
Denizli	16.526	16.683	17.732	20.069	19.071
Karaman	19.131	16.414	16.172	19.094	17.066
Balıkesir	12.683	4.702	9.881	17.244	14.745
Şanlıurfa	22.607	16.415	12.395	8.410	9.397
Kilis	11.133	10.676	10.327	10.687	9.163
Diğer	116.733	105.451	96.718	121.109	85.334
Türkiye	2.200.000	2.280.000	2.500.000	2.350.000	2.600.000

Kaynak: TÜİK, 2024 (Erişim Tarihi: 06.09.2024)

KAYNAKLAR

FAO, 2024. Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division [Http://Faostat. Fao. Org](http://Faostat.Fao.Org). (Erişim: 18.09.2024).

Gökçe, A.F., Tekeli F., 2015. “Yemeklik Soğan Ve Türkiye’de Islah Süreci” Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi, 13,s.41-45. Ankara.

Resmi Gazete, 2024. Bitkisel üretim tebliği, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/09/20230915-3.pdf> (Erişim tarihi: 16.10.2024).

TÜİK, 2024. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>. (Erişim: 21.10.2024).

Trademap, 2024. https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx?nvpm (Erişim: 18.10.2024).

Yılmaz, H., Demircan, V., Erel, G., 2006. "Başlıca Üretici İllerde Kuru Soğan Üretim Maliyetleri ve Karlılık Göstergeleri (Profitability Indicators and Production Costs of Dry Onions in Mainly Producing Provinces), Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 21(2), s.39-48. Adana.

Yılmaz, Y., Demircan V. ve Erel G. 2006. Bazı Önemli Patates Üreticisi İllerde Patates Üretim Maliyeti ve Gelirinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 1(1):22-32.